

Asia: VN/18035/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta sekä maakaasumarkkinalain ja huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on 2.8.2022 pyytänyt Elintarviketeollisuusliitolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta sekä maakaasumarkkinalain ja huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta.

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää lausuntopyynnöstä ja tuo esiin seuraavaa.

1. Laki tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista

ETL pitää määräärikaista velvoitetta kaasun varastointijärjestelyiden varmistamista perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena.

2. Maakaasumarkkinalaki / Suojattujen asiakkaiden määritelmän laajentaminen

Elintarviketeollisuuden kannalta keskeisintä on maakaasumarkkinalakiin esitettävä suojattujen asiakkaiden määritelmän laajentaminen koskemaan elintarviketeollisuuden huoltovarmuuskriittisiä PK-yrityksiä, mikäli ne eivät pysty vaihtamaan kaasua muihin polttoaineisiin.

ETL pitää hyvänä, että lain avulla varmistetaan välttämättömyyshyödykkeiden, ruoan ja juoman, huoltovarmuuden turvaaminen. Toisaalta on huomioitava, että lakimuutoksen todelliset vaikutukset huoltovarmuudelle jäävät vähäisiksi kaasun toimitusvarmuusasetuksen estäessä suojatun asiakkaan määritelmän laajentamisen suuriin yrityksiin. Maakaasua käyttävät pääasiallisesti suuret elintarvikeyritykset, joilla on ruokahuollon kannalta selkeästi suurempi merkitys kuin pk-yrityksillä.

Helmikuussa 2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan, maakaasun saatavuus elintarviketeollisuudelle nousi erittäin kriittiseksi huoltovarmuusriskiksi. Elintarvikeyritysten maakaasun saatavuuden suojaaminen oli varmistettava, sillä yrityksillä ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta varmistaa kriittistä energian saantiaan millään muulla energiamuodolla. Ruokahuollon turvaamiseksi huoltovarmuuskriittiseksi luokiteltujen elintarviketeollisuusyritysten maakaasun saatavuus pyrittiin varmistamaan Huoltovarmuuskeskuksen, valtioneuvoston sekä markkinatoimijoiden toimesta.

Kevään kaasukriisin seurauksena maakaasua käyttävät elintarvikeyritykset ovat tehneet kiireellisiä investointeja maakaasua korvaaviin energialähteisiin. Investointien myötä elintarviketeollisuusyritysten maakaasun käyttö on vähentynyt, mutta se ei ole loppunut kokonaan.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi laissa tulisi huomioida ruokahuollon kannalta kriittisen volyymin varmistavat yritykset. ETL esittää, että maakaasumarkkinalakiin kirjattaisiin elintarviketeollisuuden osalta seuraavaa:

"Huoltovarmuuden turvaamista vaativissa tilanteissa toimivaltaisella viranomaisella (Huoltovarmuuskeskus) on mahdollisuus nostaa suojattuun ryhmään lukeutuvat elintarvikehuoltoon osallistuvat elintarviketeollisuuden toimijat siinä määrin kuin ne eivät pysty vaihtamaan kaasua muihin polttoaineisiin.

Tällöin yrityksen yhteiskunnan turvaamisen merkitys olisi sen kokoa ratkaisevampi tekijä toimialoja ja toimintoja priorisoitaessa. Malli mahdollistaisi tuotantokyvyn poikkeavissa tilanteissa, mutta myös kannustaisi yrityksiä investoimaan uusiin fossiilittomiin energiamuotoihin ja energiatehokkuutta lisääviin toimenpiteisiin."

Luonnoksessa maakaasumarkkinalaiksi on myös esitetty, että elintarviketeollisuuden huoltovarmuuskriittiseksi luokiteltu pk-yritys olisi suojattu asiakas vain, mikäli se on kyvytön vaihtamaan maakaasua muihin polttoaineisiin tai energialähteisiin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa ei käy ilmi, mitä kyvyttömyydellä vaihtaa maakaasua muihin polttoaineisiin tai energialähteisiin tarkoitetaan tai millä mittareilla kyvyttömyyttä mitataan?

ETL katsoo, että kirjauksen tarkoituksenmukaisuutta tulisi vielä harkita. Nykymuodossaan kirjaus ei varmista Suomen ruokahuoltoa. Toisaalta ilman riittävän selkeitä määrittelyitä, yritys voisi omalta kannaltaan tulkita lainkohdan siten, että yrityksen ei välttämättä tarvitsisi harkita muita energiamuotoja, koska laki varmistaa energian saatavuuden kaikissa olosuhteissa.

ETL haluaa tuoda esille lisäksi, että myös investointeja koskevien lupamenettelyjen sääntelyssä tulisi ottaa huomioon poikkeukselliset olosuhteet ja yhteiskunnan kriittisten toimijoiden tarpeet ennen muita. Tämä on oleellista, jotta pitkittynyt lupamenettely ei aiheuta riskiä ruuan tuotannon vaarantumiselle.

3. Laki huoltovarmuuden turvaamisesta / Huoltovarmuuskeskuksen nimeäminen toimivaltaiseksi viranomaiseksi

ETL pitää esitystä Huoltovarmuuskeskuksen nimittämiseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi hoitamaan asetuksessa annettuja tehtäviä tarkoituksenmukaisena ja kannatettavana.

ETL tukee luonnoksessa esitettyä voimaan astumisaikataulua. Lakimuutokset ovat tarpeen saattaa voimaan mahdollisimman pian syksyn 2022 aikana.

Tammivuori Heli
Elintarviketeollisuusliitto ry